

Soins accordés aux pièces de théâtre slovènes dans le théâtre de Maribor

(Basé sur les lettres de Alojzij Remec à Valo Bratina)

Se basant sur des comparaisons de répertoire et sur la correspondance entre l'écrivain Alojzij Remec et le metteur en scène Valo Bratina, l'auteur de cet article nous montre l'attention toute spéciale que le Théâtre National de Maribor accordait aux pièces de théâtre slovènes, en particulier dans les premières années de son existence (1921–1925). Dans cette période le théâtre donna de suite à Maribor, deuxième ville de la Slovénie, située à la frontière Yougo-autrichienne, 5 pièces de Remec, dont »L'institutrice Paule«, »Circé«, »Usufruitiers«, »Magdalène« et »Le Château Enchanté«. Le théâtre de Ljubljana n'accepta dans son répertoire qu'une de ces pièces »Magdalène« et seulement après la première de Maribor. Les lettres qu'échangèrent l'auteur Remec et le directeur et metteur en scène Valo Bratina témoignent de la collaboration amicale entre ces deux artistes. Elles nous montrent comment ces cinq pièces furent créées, représentées et quel retentissement elles eurent dans le pays. En plus, elles nous découvrent des projets que l'auteur étudiait mais n'a jamais réalisés et nous révèlent aussi quelques aspects de la vie culturelle et théâtrale de l'époque à Ljubljana et Maribor, les deux centres de théâtre en Slovénie, ce qui est intéressant et important pour l'histoire du théâtre.

Partizansko pismo Jožeta Tirana

Ob koncu poletja 1943, malo pred italijansko kapitulacijo, je odšel Jože Tiran, takrat igralec ljubljanske Drame, z Vladošo Simčičevo in Nikolajem Koširjem k partizanom. Na oni strani žičnih pregraj so se njihova pota kmalu razšla, vezi pa so ostale. Iz dni neposredno pred veliko nemško ofenzivo se je ohranilo pismo, ki ga je poslal 7. oktobra Jože Tiran, takrat član kulturne skupine pri štirinajsti diviziji, prijatelju Nikolaju Koširju, ki je delal tisti čas v propagandnem odseku Gubčeve brigade. Pismo govori že tudi o načrtih za gledališko delo, ki jih je bližnja hajka sicer zavrla, iz katerih pa je nekaj mesecev za tem zrastle Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju, najpomembnejša partizanska kulturna ustanova, katere član je bil Jože Tiran od ustanovitve pa do osvoboditve. Pismo, ki nam ga je dal na voljo prof. Košir, je napisano s svinčnikom na zaplenjeno polo pisarniškega papirja skladišča zavoda za prehrano v Trebnjem in ima zgoraj dvojezično besedilo, kakor so velevali takratni predpisi. Objavljamo ga v spomin Jožetu Tiranu, od katerega smo se to leto poslovili.

Dragi Nikolaj!

Že precej časa je tega, kar sem dobil Tvoje pismo in darilo — menda Tvojih zadnjih 5 cigaret — ki pa jih imam jaz trenutno v izobilju. Vseeno pa sem bil in morda prav zaradi tega močno vzradoščen in Ti prav lepa hvala. Namenil sem se Ti o prvi priliki popisati vse, kar sem doživel, pa zdaj je vse to že daleč za mano. Dogodke, nastope in potovanja zadnjega časa Ti bo pa lahko popisal Sintič, saj je bil z nami vseskozi odkar je prišel k nam. To se pravi od tistega časa, ko sva se tudi midva z Vladošo priključila novi skupini. Zdaj živimo še precej dobro in se s prejšnjim življenjem sploh ne da primerjati.

Trebnje, _____

No _____

Obljubim Ti pa obširno in nastavljeno poročilo o vsej naši
psti obliki, ki se bočila, čim bom uvel vse analo v
časa. Tudi tako, da vam naj za silo prepean. Naj lahko
razumeš: mi niso ročice, prav tako potovarje...

Ja naj bom končal, tudi Vladoše je obljubil
da Ti napiše par vrtic, da ne boš mislil, da sta prabla
neke. Tudi prišlo redko dobi za pisave in za niso.
Pao lepo pozdravljen in nastavljen!

Jože

Ustanov do se bomo vrnili. (1914)

Zlasti kar se tiče družbe, čeprav je tudi tu, kot povsod na svetu z ljudmi velik križ. No, midva z Vladošo se vsemu čimbolj izogibava in si gradiva sama zase svoje kraljestvo, daleč od vsega grdega in zlobnega. Imeli smo pa in še imamo ogromen štrpaci. V zadnjih dneh 3 noči nismo spali, toda čez dan moraš vaditi, se učiti in imeti skušnje. Težava je v tem, ker primerne za nastope (zlasti iger) nimamo naštudiranih in moramo flikati kar sproti. Tako moraš naštudirati skeč (40 minut) v dveh dneh. Kako vse to izgleda potem, si lahko misliš in s kakšnim veseljem nastopam si tudi lahko misliš. Vendar nas najhuje davi pomanjkanje primerne materiala. Imam pa upanje, da se bo s časom vse uredilo zlasti ker tudi v vodstvu nimajo nič dokončno odločenega glede na te naše gledališke družine in imamo možnost, da si bomo sami postlali in vse uredili. Tu je spet samo ena ovira — ljudje, s katerimi živiš in s katerimi moraš računati. Na srečo smo zdaj taki skupaj, ki vsaj v smeri izbire programa imamo vsaj približno isto mnenje in to je vsaj zame mnogo. Sicer pa imaš približno iste težave najbrže tudi Ti, kot urednik brigadnega časopisa. Jaz sem se že ob prvem svidenju z Vidmarjem in drugimi trudil, da bi prišel tudi Ti k nama, pa do zdaj in tudi zdaj ni mogoče. Vendar mi je takrat obljubil, da boš šel za poročevalca. No, pozneje sem zvedel, da si urednik. Pišem Ti precej brez sistema, pa saj veš, napisal bi Ti rad čimveč pa se mi spet mudi, kot vedno. Do sape pravzprav sploh še nisem prišel. Obljubim Ti pa obširno

in natančno poročilo o vsej moji poti, odkar sva se ločila, čim bom imel vsaj malo več časa. Seveda tako, da bom vsaj za silo prespan. Saj lahko razumeš: mitingi so zvečer, prav tako potovanja...

Za zdaj bom končal, tudi Vladoša je obljubila da Ti napiše par vrstic, da ne boš mislil, da sva pozabila nate. Samo priliko redko dobiš za pisanje in za zvezo.

Prav lepo pozdravljen in nasvidenje!

Jože

Upam, da se bomo prej ali slej sešli, čeprav teh 14 dni gotovo še ne.

Lettre du membre de la Résistance Jože Tiran

Cette lettre que l'acteur et metteur en scène Jože Tiran, mort cette année (1920–1965), envoya en automne 1943 à son ami le professeur Niko Košir, membre du mouvement de la Résistance, contient des données importantes sur les activités culturelles dans l'armée de la Résistance et sur le territoire libéré. Cette lettre constitue par cela un document important de l'époque où se prépare la fondation du Théâtre National Slovène sur le territoire libéré.

Mirko Mahnič

Slovenski gledališki konzorcij (1917-1920)

Znano je, da je bilo slovensko poklicno gledališče v Ljubljani med prvo vojno obsojeno na molk in da se je v gledališko poslopje naselil kino. Pozimi 1917 pa je Dramatično društvo začelo pripravljati »obnovitev in preroditev naše drame in opere« (Fr. Govekar, SN 13. 1. 1930). Nekaj podatkov o tem najdemo v poročilu tajnika Frana Govekarja na seji Dramatičnega društva in Slovenskega gledališkega konzorcija v Ljubljani 12. 6. 1942: »V jeseni l. 1917 smo se namreč prvič sestali v kavarni 'Union' blagopokojni naš predsednik gospod Avgust Praprotnik, moj brat Karel in jaz ter smo sklenili, da napravimo konec sramoti, ki je zavaladala v takratnem Deželnem gledališču z obskurnim kinom in da obnovimo slovensko gledališče z domačo dramo, opero in opereto. V povsem skladnem prepričanju, da je bila gmotna mizerija glavni in naravnost usodni vzrok vseh kriz, ki so spremljale delovanje našega gledališča in napore brez izjeme vseh njegovih voditeljev, smo sklenili, da postavimo slovensko Talijo na temelj, ki ga dotlej nikoli ni imela, namreč na trdno gospodarsko podlago. Avgust Praprotnik, spreten in pogumen bančnik, je nato osebno tedne in mesece zbiral deležnike Gledališkega konzorcija, ki ga je ustanovil (!) in mu pridružil še Dramatično društvo, ki je pravkar podedovalo po rajnem Rajku Arcetu znatno imovino, ter je obe društvi postavil pod upravo istih oseb. Opravil je to delo večinoma sam, poskrbel angažiranemu osebju, domačemu in tujemu, igralsko menzo v Narodnem domu ter opremil gledališče z novimi dekoracijami, kostumi in rekvizitami. Sramotni kino je izginil iz gledališkega poslopja, pomlajeno slovensko gledališče pa je v pomladni dobi jugoslovanske